

David Nicholls

Tu a teraz

TATRAN

Tu a teraz

**David
Nicholls**

Tu a teraz

TATRAN

Z anglického originálu David Nicholls: You Are Here,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Sceptre, An imprint of Hodder & Stoughton,
An Hachette UK company, Londýn 2024,
preložil Martin Kolenič.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2025,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5542. publikácia.

Vydanie I.

Knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Zuzana Šulajová

Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Alexandra Jurišová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © Maxromy Productions Ltd 2024

Translation © Martin Kolenič 2025

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2025

ISBN 978-80-222-1729-3

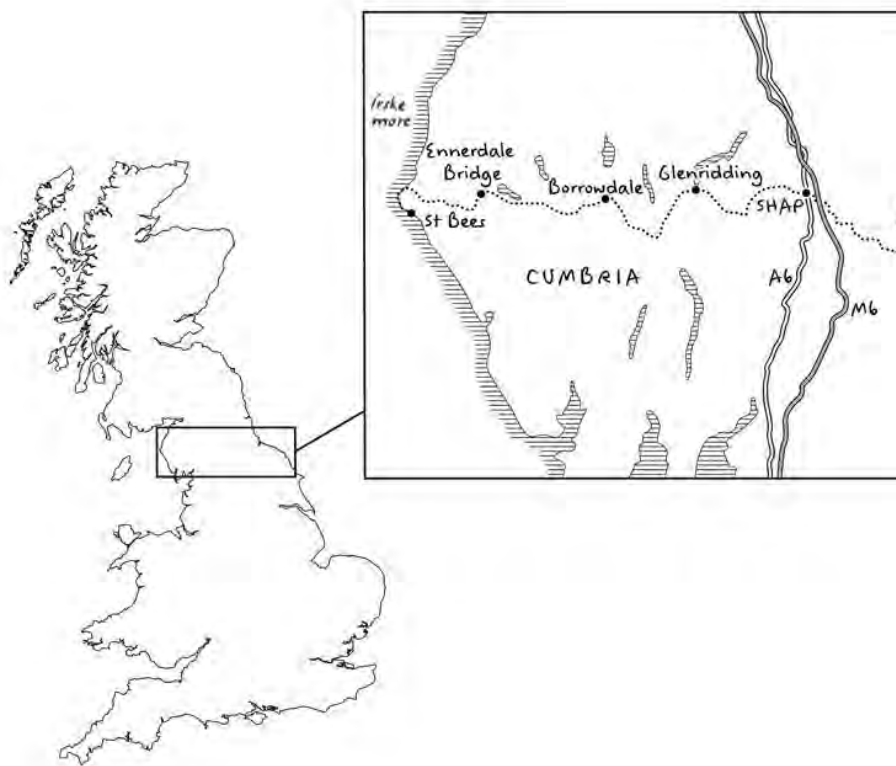
Hannah, Maxovi a Romymu
za všetky spoločné túry

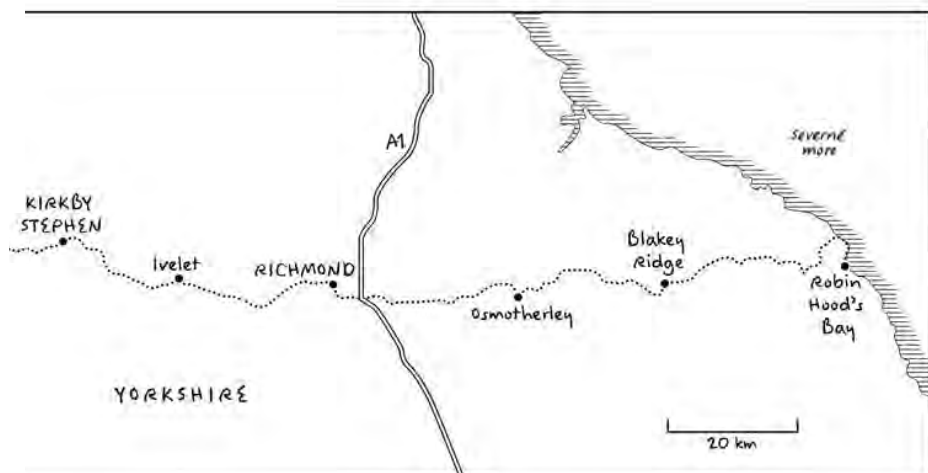
*Potom už si bola istá, že sa spýtal svojej tanečnice,
či slečna Elliotová nikdy netancuje. Odpoveď znela:
„Ó, nie, nikdy, úplne prestala tancovať. Radšej hrá.
To ju nikdy neunaví.“*

Jane Austenová, *Láska slečny Elliotovej**

* Austenová, Jane. *Láska slečny Elliotovej*. Bratislava: Slovart, 2012.
ISBN 978-80-556-0491-6 (e-kniha).

CESTA Z POBREŽIA NA POBREŽIE

Prvá časť

DOMA

—

A s akým cieľom, milý apríl, prichádzaš znova?

Krása už nepostačí.

Už ma viac neutíšiš červeňou

lístkov, ktoré sa rozvíjajú z pukov.

Viem už svoje...

Edna St Vincent Millayová: *Jar*

Imaginárne fotografie

V mladosti Marnie nikdy nenapadlo, že by niekedy vo svojej budúcnosti, v práci, v meste či v dome, v ktorom sa raz možno usadí, alebo dokonca hoci medzi priateľmi a rodinou mohla byť osamelá.

Kým dospievala, budúcnosť si predstavovala ako kôpku imaginárnych fotografií, ktoré zaplňala kopa ľudí: Na jednej fotke im kdesi v tmavom kúte reštaurácie rozžiarili zorničky načerveno blesk, na inej im tvár ožarujú plamene vatry, ktorú si spoločne rozložili na pláži z naplaveného dreva, a uprostred každej z nich sa usmieva jej tvár. Neskoršie fotografie však bolo čoraz ťažšie zachytiť, črty tváří boli už menej ostré, ale niekde medzi jej priateľmi, ktorých poznala a zbožňovala celý život, by sa tam istotne našla aj jej polovička, dokonca i deti.

Lenže Marnie už šesť rokov nikoho neodfotila. Vlastnú tvár jej naposledy zvečnili pri výrobe pasu, kde jej prikázali, že sa nemá usmievať. Kam všetci pomizli? Má tridsaťosem rokov. Vyrástla v zlatom veku priateľstva, keď bolo dôležitejšie obklopiť sa podporujúcou a milujúcou skupinou ľudí, než sa zamotávať do nepríjemností rodinného života, trápiť sa ľúbostným životom a zaoberať sa výhradne iba mrzutými pracovnými povinnosťami. Telefonáty uprostred noci, esemesky, výlety a večery pri spoločenských hrách prinášali oveľa viac nadšenia a boli omnoho naplňujúcejšie ako jej nevyspytateľný ľúbostný život. A napokon

v tom bola predsa celkom dobrá, no nie? Bola riadnou členkou partie, možno síce nie jednou zo skalných, no všeobecne obľúbená, nie však vyslovene zbožňovaná ani zbožšťovaná. Nepatrila k dievčatám, ktoré by si oslavu narodenín zorganizovali v nočnom klube, ale bez problémov zvládla naplniť salónik nad krčmou, keď oslavovala plnoletosť, a na tridsiatku zasa dlhočizný stôl v talianskej reštaurácii. Pri štyridsiatke už uvažovala iba nad prechádzkou v parku s jednou-dvoma kamarátkami, asi ako keď nejaká kedysi hviezdna kapela začne brať zákazky na čoraz komornejších akciách.

Rok čo rok jej priatelia mizli v manželských zväzkoch a roddinnom živote s partnermi, ktorí ju nenadchli (alebo ktorých nenadchla ona), odpratani kdesi v novom, priestrannom a usporiadanom živote v Hastingse, Stevenagei, Cardiffe alebo Yorku, zatiaľ čo ona ďalej statočne bojovala v Londýne. O iných ju zasa pripravila akási apatia či ľahkovážnosť – priateľstvá, ktoré sa dajú prirovnať k ďakovnému listu, na aký sa človek dlho nevie odhodlať, až nakoniec uplynie pridlhý čas a už by bol taký list trápny.

A možno je toto postupné odpadávanie ľudí prirodzené. Skutočný život sa málokedy podobá na táborák z naplaveného dreva alebo na nápad zahrať si po pár pohárikoch Twister. Súčasťou dozrievania bolo skrátka rozlúčiť sa s predstavou o živote zloženom z nekonečného nočného kúpania a hlbokých rozhovorov.

Avšak dieru po stratených priateľoch nezaujal nikto nový, a tak si Marnie predstavu o svojej budúcnosti prekreslila na sebestačný a nezávislý život plný dúškov čaju z peknej šálky, slovných hier na telefóne, stopercentnej kontroly nad televízorom, kníh a postele. Ješť, piť, čítať si a nepozerať pritom na hodiny, žiť bez toho, aby človeka rušila či súdila iná duša – vytvorila si svet, v ktorom je poslednou ženou na svete. Nedokázala posúdiť, či strom v lese pri páde narobí hluk, no bolo isté, že zvukové vibrá-

cie, ktoré spôsobí jej maličkosť, nedoputujú k cudziemu ušnému bubienku, a tak sa dala do reči s predmetmi. Zase si tu? – pýta sa pobavene vlhkého flaku na stene v kúpeľni. Pekné a čerstvé, pochválila vajíčka. Á, tak sem si sa schovala – žartovala s vývrtkou a mávala pritom rukami vo vzduchu. Raz Marnie sledovala film v televízii o osamelom človeku, ktorý sa snažil dodať si pred zrkadlom trochu odvahy. Veď to takto nikto nerobí – oznámila televízoru.

Rozprávať sa však sám so sebou je ako hrať scrabble iba so sebou – sotvaktorý ťah vás prekvapí alebo potrápi. Občas sa Marnie už ani nenamáhalo so slovami a namiesto nich využívala pestrú paletu drobných pazvukov ako „fua“ a „p-tá“, „fluá“ a „cha-há“, všetky s nestálym významom. Pomáhalo jej rádio, ktoré vnieslo do jej dní pravidelnosť programu, spravodajský blok sa však postupom času zmenil na hodinovú smršť čistej úzkosti alebo hnevu a ona sa načahovala za vypínačom. Púšťala si hudbu z playlistov ako *Kaviarenská klasika* alebo *Daždivý deň pri klavíri*, ale aj tak doteraz nikto neprišiel so zoznamom, ktorý by vystihoval lenivé nedeľné popoludnia v jej jednoizbáčíku, kde bezprizorne brázdila sociálne siete a nevdojak pritom rozdávala lajky, prítomná v životoch druhých ako bezmenná žena v tleskajúcom dave na štadióne. Čas je vnem, ktorý sa mení v závislosti od miesta, na ktorom sa nachádzate: a hodiny medzi treťou a piatou vo februárovom popoludní trvali večnosť. Rovnako aj ten istý čas nadránom, keď nemala na práci nič iné, len stále dookola sa opakujúce obavy a výčitky – chvíle, keď bola nútená čeliť pravde.

Ja, Marnie Walshová, vek tridsaťosem rokov, bytom Herne Hill, Londýn, som osamelá.

Nišlo o obyčajné stiahnutie sa do ústrania, samotu či odlúčenie. Toto bola skutočná osamelosť a uvedomenie si toho prinášalo pocit hanby. Pretože ak je obľúbenosť v spoločnosti výsadou za múdrosť, vplyv, atraktivitu alebo úspešnosť, čo potom vyjad-

ruje osamelosť? Nikdy nebola nejako super štýlová, ale nebola ani celkom mimo. Niektorí ju považovali za vtipnú, a hoci si uvedomovala, že to môže byť pasca, nikdy nebývala sarkastická či uštipačná úmyselne. Oveľa častejšie si uťahovala skôr zo seba než z iných. Problém možno spočíval v jej láskavosti, premýšľavosti a (v rámci možností) štedrosti – na zozname hriechov z pera jej exmanžela stáli tieto vlastnosti dosť vysoko. Nebola hanblivá. A pokiaľ niečo prehánala, tak snahu byť s každým zadobre, aj keď ľudia z toho ktovieako nepadali do mdlôb.

Na jednej strane stojí ten, kým chceme byť, vravela si, a na druhej ten, kým naozaj sme. Ako človek starne, prvý prenecháva čoraz viac priestoru druhému. A možno som práve takáto: žena, ktorej je lepšie samej. Nie šťastnejšia, ale aspoň v pohodlí. Nie introvertka; len extrovertka, ktorá vyšla z cviku.

Nešlo však o osamelosť v romantickom zmysle. Alebo aspoň nie vždy. Krátko pred tridsiatkou sa stihla vydať aj rozviesť, čím vlastne predbehla rovesníkov, a tento bod životného rozvratu už je dosť vzdialený, aby pocity z toho tak neboleli a dnes sa ozvú už iba sem-tam. Od rozvodu nenatrafila na nikoho nádejného, aspoň nie tak, že by to stálo za zmienku, no sama sa občas zamýšľala, aké by bolo fajn cítiť teplo druhého ľudského tela v posteli alebo dostať esemesku, v ktorej je pre zmenu niečo iné než prihlasovací kód alebo podvodná správa. Bolo by pekné, ak by po nej niekto túžil, ale príj – nedajme sa hneď uniesť. Riziká, ktoré prináša láska a zalúbenosť spolu s eventuálnou bolesťou, zradou a stratou dôstojnosti, významne prevažujú nad potechou, akú by jej láska priniesla. Do veľkej miery to bolo najmä o tom, že sa jej cnelo za inými ľuďmi, konkrétne aj všeobecne, a ak aj predstava spoločenského kontaktu pôsobila náročne, vyčerpávajúco a hrozivo, vždy bola príjemnejšia než život medzi štyrmi čoraz tesnejšími stenami na ploche päťdesiatštyri metrov štvorcových v bytíku na najvyššom poschodí.

Občas je ľahšie zostať osamelý, než ukázať sa svetu v celej svo-

TU A TERAZ

jej osamelosti, pomyslela si. Vedela však, že aj toto je pasca a ak s tým niečo nespraví, z dočasného stavu sa stane stav trvalý, ako keď sa do dreva vpije škvrna.

Nedá sa nič robiť. Musí vyjsť von.

Obrovská sila pod nohami

„Kľúčom je zmeniť spôsob, akým človek premýšľa o čase. Nemá zmysel premýšľať v minútach, hodinách alebo dňoch, dokonca ani v generáciách. Musíte úplne zmeniť mierku a myslieť rádo vo *tisícročiach*. Vtedy sa všetko, čo človek vidí, stáva dočasným – všetky jazerá, rieky aj hory sú v pohybe a menia sa v priebehu miliónov rokov. Ani táto dolina tu nebola odjakživa. Vznikla, teda vyhlbil ju obrovský ľadovec, pretože ľad je pohyblivý – aj keď za deň prejde sotva pár metrov –, a postupne, kúsok po kúsku, hľbi a akoby odhrýza kamennými zubami kusy skál a prežúva ich. Ide o proces, ktorý nazývame... Ehm, proces, ktorý nazývame...? Vie niekto? Správne, glaciálna alebo ľadovcová erózia! A pozostáva z čoho...? Ale no tak, budiček, vážení, veď toto viete. Správne, z vylamovania a rozrušovania! Čo je na tom smiešne, Noah? Prečo by malo byť slovo „rozrušovanie“ smiešne? Len sa pekne podeľ s triedou! Jasné, to sme si mohli myslieť. Takže ľad je nepredstaviteľne násilný, oveľa násilnejší než oheň. Ničí, no popritom aj tvorí, napríklad údolia nazvané... správne, kary alebo *cwm*s tu vo Walese. Presne tie, kde sú rôzne plesá a horské jazerá, kam sa s pani Fraserovou chodíme kúpať na rozdiel od vás neotužilcov. Odložte tie telefóny, ak si teda nerobíte fotky na projekty. Žiadne svojky, vážení! Chrissy, teba nebodaj erodoval nejaký ľadovec? No, takže žiadne selfička! Keď sa vrátíme ešte hlbšie do minulosti, o zhruba 480 milió-

nov rokov, táto hora pred nami, ktorá je inak najvyšším vrchom Walesu, tu nestála. Vznikla počas takzvaného ordoviku. Nie, to na písomke nebude, ale neznamená to, že by ste to nemali vedieť. Or-do-vik. Dávno pred dinosaurami... Nie, naozaj dávno pred nimi. Ale áno, dinosaury kedysi žili aj tu... Nie, jasné, že dnes už nie, nebláznite. Áno, Ryan, jasné, že dinosaury sú akože vau, ale toto je ešte viac vau, táto sila, obrovská sila... Vážení, ak sa chcete dostať naspäť, tak ma počúvajte! Kontinenty sú vlastne akési kamenné platne, a keď sa zrazia, ohnú sa nahor a trochu sa vysunú nad vodu. Tak vznikajú sopky – aj tu. Len si to predstavte, sopky tu u nás, nie je to neuveriteľné? Skúste zavrieť oči a uvidíte to. Veď viete, čo mám na mysli. Zavrite oči a predstavte si ich... Áno, predstavte si tam aj dinosaury, ak chcete. Nie je to síce presné, ale nech. Zapamätajte si hlavne, že len preto, že sme sa tu teraz na chvíľu objavili my ľudia, neznamená to, že sa celý ten proces zrazu zastaví. Deje sa aj teraz a bude pokračovať ešte dávno potom, čo z povrchu Zeme zmizne posledný človek. Pod vašimi nohami drieme obrovská sila. Nič nie je trvalé, všetko sa mení. Sarah Sandersová, prosím ťa, aspoň mi tu nezívaj rovno do tváre. No dobre, prejdime ďalej. Áno, skúste najprv otvoriť oči, pohyb vám pôjde lepšie.“

Vydali sa teda do doliny. Podobne ako rieka, aj vtip z niečoho pramení. Preto sa občas zamýšľal nad tým, kto stál za všeobecným presvedčením, že učitelia geografie sú nudní. Je to azda z nejakej knihy, vymyslelo si to nejaké nespokojné decko alebo je to dielo škodoradosti nejakej zatrpknutej fyzikárky? Jemu samému by ani len na um nezišlo kritizovať vedný odbor niektorého z kolegov, ale na rovinu – naozaj sú dejepisári s tými svojimi preletmi od Tudorovcov k Weimarskej republike takí zaujímaví? Ani v kabinete angličtinárov sa nežúruje a netancuje na stoloch, a nech si o kráse čísel hovoria matematicky hocičo, pre nezasväteného to bude aj tak všetko iba jedno veľké sudoku. A predsa sa uchytila iba fáma o geografoch, ktorú si ktosi-kdesi vymýšľal

z prsta, a na Michaelovi, teda pánovi Bradshawovi, teraz bolo, aby tieto fámy vyvracal a inšpiroval mládež. Kráčal vpredu, jeho kolegyňa Fraserová – Cleo – zasa vzadu zbierala oneskorencov. V doline po zostupe sa Michael pustil do vysvetľovania vzniku náplavových kuželov.

„Len pred osemnásttisíc rokmi – čo je prakticky nič, v mierke dávnoveku je to vlastne predvčerom – sa odtiaľto ľadovce stiahli a zanechali za sebou tento úžasný dar.“ Podupal nohou po zemi a žiaci sa poslušne sklonili, aby pohľadom preskúmali dar blata. „Táto krásna žirna pôda pochádza spod ľadovca a vzniká tak, ako keď meliete obilie na múku. Zmiešaná s vodou sa rozliala po údolí ako úrodný a bohatý... ná-pla-vo-vý ku-žel. Náplavový. Také výstižné slovo. A krásne sa v ňom premiešali minerály a našli si cestu do stromov, rastlín a plodín, aj do jabĺk, ktoré ste zjedli, respektíve mali zjesť, na desiatu. Nie je to úžasné? Vo vás sú teraz pozostatky po pradávnom ľadovci, vápnik v kostiach, železo v krvi...“ Tu sa Michael na chvíľu odmlčal a zvažoval, či ísť ešte ďalej – k pôvodu prvkov a samotného vesmíru, či im povedať, že sa všetci skladajú z hviezd. Myseľ nástročných je pomerne jednoduché priviesť do úžasu, ale tejto téme už vládnu fyzika a chémia, no a tie jablká pochádzali napokon aj tak z Juhoafrickej republiky.

„Tak čo – nejaké otázky?“ opýtal sa a prešiel pohľadom po tridsiatich lesklých, ešte nevykresaných tvárach. Niekoľko detí zazeralo spod kapucní, ďalšie si medzi sebou čosi šepkali a iné sa zasa chichotali na nejakom súkromnom vtipe. Ako učiteľ sa s nefalšovaným elánom a obrovským úsilím snažil prebúrať cez múr pubertálneho nezájmu, ale na otázky, ktoré tieto deti naozaj zaujímali, neprináležalo odpovedať jemu. Kto by už len riešil, ako spoznať stratokumulus, keď jediné, čo ťa zaujíma, je ploskačka vo vetrovke, e-ciga a otázka, či ťa má rada? Dnes sa v ubytovni budú zasa hrať na mačku a myš, s pochôdzkami s baterkou niekedy o tretej ráno. *Budem sa tváriť, že som to nevidel. Zhasni to! Do izby a hneď! Zajtra nás čaká dlhý deň!* A po škole v prírode

príde domov vyžmýkaný a bledý od vyčerpania. Domov ho to však aj tak neťahá.

Michael je síce učiteľ, ale nie rodič. V minulosti sa pokúšali o dieťa, došlo však ku komplikáciám, objavili sa prekážky a teraz by si nevedel predstaviť konšteláciu podmienok, pri ktorých by to bolo vhodné. Roly učiteľa a rodiča sa vôbec nedajú porovnať, je tam len minimálny styčný bod: zatiaľ čo rodič môže svoje dieťa učiť, bolo by chybou, ak by sa učiteľ pokúšal byť žiakovi rodičom. Aj tak sa však občas javilo, že celú pubertálnu neskrotnosť a nepokoj akoby niekto natlačil do ich päťdňovej školy v prírode – a nešlo len o všetky nepekne veci a darebáctva, ale aj o citové záležitosti. Populárne a sebaisté deti si so svojimi plánmi a intrigami vystačili samy. Pán Bradshaw sa namiesto toho rozhodol zamerať na nervózne a neisté deti, ktoré nechali len tak hompáľať sa na lane nad priepasťou. Pri pohľade na ich tváre, ktoré sa až chveli od úzkosti, sa zdalo nepravdepodobné, že by mohli byť zrodené z hviezd, no napriek tomu k nim pociťoval istý druh profesionálnej nehy.

„Krajina je život,“ vysvetľoval im, „a keď sa dáte pohltiť takýmto výhľadom, a nie telefónom, Sandersová – už som ti povedal, že ho zahodím do najbližšieho plesa! –, zbadáte jeho krásu a naučíte sa v ňom čítať. Prečo sú tu roľníci? Prečo má pôda takúto farbu? Prečo je oblačnosť v horách, ale nie v dolinách? A prečo sa tá skala na slnku ligoce? Pozrite, aké je to úžasné! Len sa pozrite!“

Zachytil, ako sa partii chlapcov vzadu s kapucňami stiahnuťmi do tvaru kukly natriasali ramená od potláčaného smiechu. Ako učiteľa ho mali žiaci radi, dokonca viac, než by sám predpokladal, no na to, aby ho zbožňovali, by potreboval mať v sebe dostatok typickej hravej drzosti. Svoj predmet učil s úprimným nadšením, no čím viac sa nadchýnal, tým viac sa žiaci smiali, celkom rovnako, ako keď sa pani Bradshawová od neho odsťahovala a zopár chlapcov ho zazrelo plakať v aute. Naozaj nejestvuje nič, na čom by sa tie decká nevedeli zasmiať. Zhola nič.

Prijať všetky zmeny

Odpoveďou nebola práca. Marnie ako osamelá živnostníčka redigovala texty z domu a jediná kolegyňa, s ktorou si môže vypiť kávičku v kuchynke, je jej chladnička. Pláca bola slabšia, predstava voľného dňa sa zdala byť luxusom a obava z prípadnej choroby bola v jej živote až príliš hmatateľná. Práca ju však bavila, bola v nej dobrá, pracovala rýchlo a presne a záujem o jej služby bol veľký. Vydavateľstvá sa správali lojálne a ich spisovatelia si ju pýtali presne tak, ako keď si človek v kaderníctve pýta konkrétnu kaderníčku alebo toho šikovného chirurga na zákrok v nemocnici. A ona zasa na oplátku vedela, aké vrtochy a slabosti majú jej autori: U jedného bolo všetko „hmlisté“, druhý zásadne všade písal „divý“ namiesto „divoký“ a tiež veril, že „pýtať sa otázky“ je jazykovo bezchybné, ďalší trval na tom, že žiadna veta nie je kompletná bez slova „avšak“ a posadnuto reťazil odporovacie spojky v dlhočizných súvetiach. Pozerať na to ako na chyby alebo ako na štýl? Marnie to vedela rozlíšiť, a hoci zo zlej knihy dobrú vykreslať nemohla, dokázala vždy zaplátať výtlky na literárnej ceste tak, aby sa čitatelia dostali do cieľa bez väčších otrav. Autori boli väčšinou vďační a mnohí jednoducho „prijali všetky zmeny“ bez toho, aby sa v textoch ešte vrtali. Táto dôvera jej lichotila: bola múdrou radkyňou, nevtieravou, no podstatnou, ktorá v prípade potreby autora poklepala po ramene a diskrétno mu šepala, že mu medzi zubami zostal špenát.